

การสำรวจความต้องการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน

กรณีศึกษาอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

The Survey of Needs in Community Services and Technology Transfer

A Case study Phutthamonthon District Nakhon Pathom Province.

วารรัตน์ วัฒนชนโนบล *

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และความต้องการการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน โดยเน้นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน และสมาชิกในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 32 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า อำเภอพุทธมณฑล มีเขตการปกครองครอบคลุม ตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง และตำบลมหาสวัสดิ์ 4 หมู่บ้าน อาชีพที่สำคัญในพื้นที่ คือ การเกษตร ได้แก่ การทำนาข้าว แปลงผัก สวนผลไม้ และสวนไม้ดอกโดยเฉพาะกล้วยไม้ตัดดอก จุดแข็งและโอกาสของอำเภอพุทธมณฑล ได้แก่ มีที่ตั้งติดต่อกับกรุงเทพมหานคร เป็นที่ตั้งของพุทธมณฑล เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา เป็นที่ตั้งสถานที่ราชการจากส่วนกลาง และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงธรรมชาติ คือคลองมหาสวัสดิ์ และสวนผลไม้ นาบัว ซึ่งเป็นวิถีชีวิตอาชีพของประชาชน จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่ การพัฒนาสาธารณูปโภคไม่ทันต่อความเจริญเติบโตของเมือง สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เกิดปัญหาน้ำท่วมได้ง่าย การอพยพถิ่นฐานของประชากรเมืองเข้าสู่ชนบท และประชากรแฝง ศักยภาพและโอกาสของอำเภอ ได้แก่ ศักยภาพทางการเกษตรของอำเภอยังสูง เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกเหมาะสมมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมที่จะพัฒนาทางด้านการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป็นอำเภอที่มีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง และทุกระดับเป็นโอกาสที่จะสามารถเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาที่สำคัญ ลักษณะที่ตั้งของอำเภอ อยู่ในเขตปริมณฑลมีพื้นที่ติดกับเขตกรุงเทพมหานคร จึงมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับการขยายตัวด้านพื้นที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยว และการพาณิชย์กรรม และยังมีหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หลายหน่วยงาน ซึ่งเอื้ออำนวยในการเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชน และการพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ผลผลิตด้านการเกษตรมีเป็นจำนวนมาก เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมเพื่อการแปรรูปผลผลิต แต่ทั้งนี้ทุกตำบลส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากภัยธรรมชาติรบกวน ปัญหาน้ำท่วม ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับ ไม่คุ้มกับการลงทุน ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด นอกจากนี้การรวมกลุ่มยังพบว่าขาดการมีส่วนร่วมในหลายกลุ่มอาชีพที่จะเป็นพื้นฐานสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. ความต้องการการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการขายผลผลิตให้ได้ราคาดี ราคาปัจจัยการผลิตราคาถูกลง การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการผลิตอาหารที่ปลอดภัยสารพิษ การส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน และมีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

คำสำคัญ : ความต้องการ, บริการวิชาการ, การถ่ายทอดเทคโนโลยี, พุทธมณฑล

Abstract

The results found that the Phutthamonthon districts consist of Salaya Sub-districts, Klong Yong Sub-districts, and Khlong Maha Sawat Sub-districts. The major occupation is agriculture, including farming, rice. Conversion of vegetable Fruit and flowers, especially orchids, cut flowers, there are strengths and opportunities: contact with the Bangkok Metropolitan area is home to Buddha Monthon is the center of education is centralized and Governor with eco-tourism and nature is its history. Prosper and find fruit Angom BOA, which is a professional way of life of the people. Weaknesses and obstacles have not developed the utility for the growth of the city. The environment is flooded problems groups easily. Home of the urban population migration into rural areas and the population of the phantom.

The potential and opportunities of the district are as follows: appropriate planting areas with appropriate to formative development to increase agricultural productivity. There are many educational institutions and all levels. Counting is likely to be an important educational center. Agricultural productivity is a lot. Enrolling to promote to production processing State the problem found that the depressed prices of output problems due to natural disasters, a flood of disease and pest outbreaks, the group still lacks the cooperation of high-priced inputs.

Keywords: Needs Community Services Technology Transfer Phutthamonthon

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน Wararat.wat@rmutr.ac.th โทร. 024416059 ต่อ 2423

1. บทนำ

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาพึงให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม ในรูปแบบต่างๆตามความถนัดและในด้านที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ (ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา, 2553) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ในฐานะสถาบันการศึกษาซึ่งมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญและมีความพร้อมในการดำเนินการให้บริการวิชาการแก่สังคมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีในหลายด้าน ซึ่งในการดำเนินการให้บริการวิชาการแก่สังคมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี จำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางการและจัดทำแผนการบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามจุดเน้นของมหาวิทยาลัย ให้ตรงกับความต้องการในการรับบริการ

วิชาการแก่สังคมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน ให้สนองต่อความต้องการและเป็นที่ยิ่งของชุมชน ภาครัฐ และเอกชน หน่วยงานวิชาชีพ สังคมได้อย่างมีคุณภาพตามศักยภาพและความพร้อมของมหาวิทยาลัย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จัดตั้งขึ้นตามโครงสร้างของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เพื่อสนองพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยฯ ในการสร้างงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์และนวัตกรรมบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการและการบริการที่สามารถถ่ายทอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินโครงการบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่ถือเป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ โดยมุ่งหวังให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์เด่นๆ ของชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ผ่านมา ยังไม่ได้มีการค้นหาความต้องการในการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้การให้บริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยียังไม่ครอบคลุมประเด็นความต้องการของชุมชน หรือยังแก้ปัญหาได้ไม่ตรงจุดเน้นของชุมชนมากนัก ดังนั้น คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการจัดโครงการบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ตามความต้องการของชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐาน รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชนในพื้นที่ และเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดในองค์ประกอบที่ 5 การบริการวิชาการแก่สังคม ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 กระบวนการบริการทางวิชาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยมีเกณฑ์มาตรฐานกำหนดให้มหาวิทยาลัยมีการสำรวจความต้องการชุมชน หรือภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือหน่วยงานวิชาชีพ เพื่อประกอบการกำหนดทิศทางและการจัดทำแผนการบริการทางวิชาการตามจุดเน้นของมหาวิทยาลัยหรือส่วนงาน เพื่อสำรวจสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลทางกายภาพ ของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และความต้องการการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2. วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 32 คน แบ่งเป็น
 - 1.1 ผู้นำกลุ่มอาชีพกลุ่มเกษตรกรในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 16 คน จากกลุ่มอาชีพ/กลุ่มเกษตรกร
 - 1.2 สมาชิกของกลุ่มอาชีพ/กลุ่มเกษตรกรในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 16 คน ที่ผู้นำกลุ่มคัดเลือกแล้วเห็นว่า มีความเหมาะสมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลุ่ม

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตำบล	กลุ่มอาชีพ/เกษตร	ผู้นำ (คน)	สมาชิก (คน)
ศาลายา	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ	2	2
	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่องเรือชมสวน เลียบบคลองมหาสวัสดิ์	2	2
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลไม้ตำบลศาลายา	2	2
	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ	2	2
คลองโยง	กลุ่มพัฒนากล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการส่งออก	2	2
มหาสวัสดิ์	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมหาสวัสดิ์	2	2
	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเพาะเห็ด	2	2
	สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน หมู่ที่ 2	2	2
รวม		16	16

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยจะไม่มีกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน แต่เป็นเพียงการกำหนดประเด็นที่ใช้การศึกษา และสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจขณะทำการเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Data) เกี่ยวกับข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยคณะผู้วิจัยจะมีการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน มีการสร้างความสัมพันธ์อันดี เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือของชุมชน

4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เมื่อคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลในแต่ละวันจะมีการนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบกับผู้ช่วยนักวิจัยว่ามีข้อมูลที่ครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ และนำมาแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหัวข้อของวัตถุประสงค์ของการวิจัย จนสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตที่ต้องการศึกษา โดยผู้ศึกษาทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (สุภาคค์, 2551) เพื่อความครบถ้วนครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่มา ซึ่งประกอบด้วยไปด้วย แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เหมือนกันหรือไม่ ถ้าเหมือนกันซ้ำ ๆ ผู้ศึกษาถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ แล้วทำการบันทึกไว้

4.2 การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) ผู้ศึกษาใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ควบคู่กับการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม พร้อมทั้ง ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ตั้งไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. ผลการวิจัยและวิจารณ์

3.1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลทางกายภาพ ของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1. ตำบลศาลายา เป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอพุทธมณฑล (อบต.ศาลายา, 2557) แบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านวัดสุวรรณ หมู่ที่ 2 บ้านคลองโยง (คลองตาทลี) หมู่ที่ 3 บ้านหนองแค หมู่ที่ 4 บ้านตาทิพย์ หมู่ที่ 5 บ้านศาลายา และหมู่ที่ 6 บ้านพุทธมณฑล โดยมีเทศบาลตำบลศาลายา และองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา (อบต.) รับผิดชอบดูแลพื้นที่ มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 19,830 ไร่ หรือ 31.73 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติด ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ทิศใต้ ติด ตำบลบางเดย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติด ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตก ติด ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ตำบลศาลายา มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีความลาดเทเล็กน้อย และมีน้ำท่วมขังเป็นบางฤดู โดยมีลำคลองธรรมชาติ และคลองขุด หลายคลองด้วยกัน ในตำบลศาลายา มีการคมนาคมและขนส่ง 2 ทางคือ 1. การคมนาคมทางบก โดยมีถนนสายที่สำคัญ ดังนี้ ถนนบรมราชชนนี (ถนนสายปิ่นเกล้า-นครชัยศรี) ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ถนนสายศาลายา-นครชัยศรี ถนนสายศาลายา-บางภาษี และถนนสายวัดเทพนิมิต-ลานตากฟ้า 2 ทางรถไฟ ตำบลศาลายา มีทางรถไฟผ่าน ซึ่งเป็นเส้นทางเดินรถไฟระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดในภาคใต้ โดยมีสถานีหยุดรถไฟในเขตตำบลศาลายา 2 สถานี คือ สถานีรถไฟศาลายา และสถานีรถไฟวัดสุวรรณ ซึ่งประชาชนสามารถใช้รถไฟในการเดินทางได้ และ 3. การคมนาคมทางน้ำ มีลำคลองต่างๆ ซึ่งสามารถใช้สัญจรไปมาได้ตลอดทั้งปี โดยมีลำคลองที่สำคัญ ดังนี้ คลองมหาสวัสดิ์ คลองโยง คลองทวีวัฒนา คลองตาทาลี และคลองบางเดย

จำนวนประชากรและครัวเรือน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลศาลายา

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
1	บ้านวัดสุวรรณ	912	1,087	1,999	700	83
2	บ้านคลองโยง	1,118	1,280	2,398	1,004	47
3	บ้านหนองแค	249	298	547	544	16

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
4	บ้านดาพิน	50	41	91	31	12
5	บ้านศาลายา	1,570	1,864	3,434	2,178	26
6	บ้านพุทธมณฑล	936	1,256	2,192	1,121	6

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอพุทธมณฑล และสำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (ณ 28 มีนาคม 2556)

พันธุ์พืชที่ปลูก และพืชเศรษฐกิจ ได้แก่

1. ข้าว เป็นพืชที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดในตำบล โดยเกษตรกรนิยมทำนาหว่านน้ำตม พันธุ์ที่นิยมใช้กันคือ ชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 2 และพันธุ์อื่นๆที่ทางราชการส่งเสริม โดยใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 20 – 25 กก. /ไร่

2. มะม่วง เกษตรกรมีการเพาะปลูก ทั้งที่เป็นสวนและตามคันล้อมหรือตามบริเวณบ้านโดยปลูกได้ตลอดปี พันธุ์ที่นิยมใช้กันคือ มะม่วงเขียวเสวย น้ำดอกไม้ โชคอนันต์

3. มะพร้าว เกษตรกรมีการเพาะปลูก ทั้งที่เป็นสวนและตามคันล้อมหรือตามบริเวณบ้านโดยปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกมะพร้าวน้ำหอม มะพร้าวอ่อน เพื่อบริโภค

4. ส้มโอ เกษตรกรมีการเพาะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องปลูก สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกพันธุ์ทองดี ขาวพวง ขาวน้ำผึ้ง ตลาดมีความต้องการสูง ราคาดี

5. ขนุน เกษตรกรมีการเพาะปลูกแบบเป็นสวน มีบางส่วนปลูกตามคันล้อม นิยมปลูกพันธุ์เหลืองบางเตย

6. บัว เกษตรกรมีการเพาะปลูก โดยการเตรียมแปลงปลูกคล้ายการทำนาปลูกข้าว โดยให้เหง้าหรือไหลปักดำในแปลง พันธุ์ ที่นิยมใช้กันคือ พันธุ์ฉัตรขาว หรือ ฉัตรเขียว ฉัตรแดง

7. กุยช่าย เกษตรกรมีการเพาะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องและหว่านเมล็ดพันธุ์ บนร่อง พันธุ์ที่นิยม คือ พันธุ์หัวปลาหรด

8. ผักกระเฉด เกษตรกรมีการเพาะปลูกในแปลงนา โดยใช้ยอดผักกระเฉด ในการปักดำ

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ประมาณร้อยละ 50 อาชีพการเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 40 และอาชีพค้าขาย ประมาณร้อยละ 10 เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ดังนี้ มีที่ดินเป็นของตนเอง ประมาณร้อยละ 10 มีที่ดินเป็นของตนเองและต้องเช่าเพิ่ม ประมาณร้อยละ 20 ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และต้องเช่าที่ดินทำกิน ประมาณร้อยละ 70 การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่ม ตำบลศาลายา มีกลุ่มต่างๆ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่มของตำบลศาลายา

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	เงินทุนหมุนเวียน (บาท)
1.	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ	16	-
2.	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์	23	-
3	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลไม้ตำบลศาลายา	8	-
4	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านแปรรูปสมุนไพรศาลายา	21	-
5	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องประดับหมู่ที่ 2 ตำบลศาลายา	8	-
6	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนวัดสุวรรณ	31	150,000
7	กลุ่มอาชีพการเกษตรตำบลศาลายา หมู่ที่ 1 (กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร)	75	-
8	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1	110	-
9	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 2	55	-
10	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 3	160	-
11	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 4	30	-
12	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 5	59	-
13	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 6	30	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (2555)

ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตำบลศาลายา ประชากรส่วนใหญ่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ไว้ เช่น ประเพณีสังการณ์ ประเพณีลอยกระทง การทำบุญ ฟังเทศน์ รักษาศีลที่วัดในวันพระ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำขวัญข้าว แต่ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างก็จางหายไป เช่น การลงแขก ช่วยเหลือกันในการ เก็บเกี่ยวข้าว ในตำบลศาลายา มีวัดอยู่ 2 แห่ง คือ 1.วัดสุวรรณาราม หมู่ที่ 1 และ วัดศาลวัน หมู่ที่ 5 โดยไว้ประกอบกิจกรรมสำคัญทางด้านศาสนา และยังมีวัดใกล้เคียง เช่น วัดมหาสวัสดิ์ วัดลานตากฟ้า วัดจรัญราย

2. ตำบลคลองโยง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอพุทธมณฑล มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 14 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ (อบต.คลองโยง, 2557) ดังนี้

ทิศเหนือ ติด ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ทิศใต้ ติด ตำบลมหาสวัสดิ์/ศาลายา อำเภอพุทธมณฑล

ทิศตะวันออก ติด ตำบลหนองเพรางาย อำเภอไทรน้อย/ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัด

นนทบุรี

ทิศตะวันตก ติด ตำบลลานตากฟ้า/ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี

ตำบลคลองโยง มีเนื้อที่ 31.63 ตารางกิโลเมตร มีถนนรถยนต์ มีคลองน้ำไหลผ่านหลายสาย ใช้คมนาคมติดต่อไปมา สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม แหล่งน้ำทั้งหมดตำบลคลองโยง เป็นแหล่งน้ำที่ได้รับจากชลประทาน 1 โครงการ คือโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล โดยมีคลองส่งน้ำที่รับจากโครงการ จำนวน 3 คลอง ดังนี้ คลองโยง คลองชัยขันธุ์ (คลองเจ๊ก) และคลองทวีวัฒนา

จำนวนประชากรและครัวเรือน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลคลองโยง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
1	บ้านคลองโยง	586	688	1,274	369	110
2	บ้านชัยขันธุ์	152	123	275	79	52
3	บ้านแหลนหาย	309	376	685	174	100
4	บ้านมะเกลือ	1,036	1,083	2,119	758	69
5	บ้านดอนทอง	740	804	1,544	505	152
6	บ้านมงคลใหม่	794	901	1,695	577	26
7	บ้านเจริญสุข	296	311	607	180	53
8	บ้านสหกรณ์	285	299	584	120	70

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอพุทธมณฑล และสำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (ณ 28 มีนาคม 2556)

พันธุ์พืชที่ปลูก และพืชเศรษฐกิจ ตำบลคลองโยงมีการปลูกพืชที่สำคัญ โดยพืชที่ปลูกจำนวนมาก 3 อันดับแรก คือ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ไม้ดอกไม้ประดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ (กล้วยไม้ นาบัว) มีพื้นที่ปลูกมาก คือ 1,166 ไร่ รองลงมาได้แก่ พืชผัก 806 ไร่ การปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 661 ไร่

1. ข้าว นับว่าเป็นพืชที่มีการทำการเพาะปลูกมากที่สุดในตำบล พันธุ์ที่นิยมใช้กันคือ ชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 2
2. มะม่วง เกษตรกรทำการเพาะปลูกทั้งที่เป็นสวน และตามคันล่อ้ม หรือบริเวณบ้าน โดยปลูกได้ตลอดปี พันธุ์ที่นิยมใช้กันคือ มะม่วงเขียวเสวย น้ำดอกไม้ น้ำดอกไม้มัน โชคอนันต์
3. มะพร้าว เกษตรกรทำการเพาะปลูกทั้งที่เป็นสวน และตามคันล่อ้ม หรือตามบริเวณบ้านโดยปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกมะพร้าวน้ำหอม มะพร้าวอ่อน เพื่อบริโภค
4. ส้มโอ เกษตรกรจะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องปลูก สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกพันธุ์ทองดี ขาวพวง ขาวน้ำผึ้ง ตลาดมีความต้องการสูง ราคาดี
5. ฝรั่ง เกษตรกรจะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องปลูก สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกพันธุ์กลม สาลี่ แป้นสีทอง

6. ชนุน เกษตรกรจะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องปลูก มีบางส่วนปลูกตามคันล้อม นิยมปลูกพันธุ์เหลืองบางเตย

7. มะนาว เกษตรกรจะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องปลูก นิยมปลูกพันธุ์มะนาวแป้น โดยเป็นกิ่งตอนหรือกิ่งปักชำ มาปลูก

8. กล้วยไม้ เกษตรกรทำการปลูกได้ตลอดปี แต่ที่นิยมกันช่วงเดือนพฤษภาคม- ตุลาคม พันธุ์ที่นิยมกันคือ โจ้แดง, บอม 17, หวายขาว 4 เอ็น และพันธุ์อื่นๆ

9. บัว บัวเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวกับพุทธมณฑล ชาวพุทธนิยมใช้ดอกบัว เพื่อตัดดอกใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เกษตรกรปลูกบัวยัดเป็นอาชีพหลักได้ สามารถทำได้รัยมากกว่าการปลูกข้าว นาบัวเป็นทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ พันธุ์บัวหลวงที่เกษตรกรนิยมคือ พันธุ์ฉัตรขาว ฉัตรแดง

10. กุยช่าย เป็นพืชผักที่เกษตรกรปลูกเป็นสองส่วน ปลูกครั้งหนึ่งอยู่ได้หลายปี คือ ประมาณ 4-5 ปี ขึ้นอยู่กับการดูแลรักษาการปลูกกุยช่ายปลูกครั้งหนึ่งสามารถเก็บผลผลิตได้ 3 ลักษณะ คือเก็บดอก ตัดต้นสีเขียว คลอบ และตัดต้นสีขาว พันธุ์ที่นิยมปลูก คือพันธุ์หัวปลาทอด

11. ผักชีฝรั่ง เกษตรกรเริ่มจากการเปลี่ยนพื้นที่จากที่นามาเป็นยกร่องสวน ตากดิน พร้อมทั้งทำโครงไม้ไผ่ ชิงสแลนสีดำ พันธุ์ที่นิยม คือพันธุ์ใบหนายาว ใบมีหนาม ดอกไม่ตก พันธุ์นครสวรรค์ใบมีหนาม ดอกตก

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท อาชีพการเกษตร จำนวน 632 ครัวเรือน ที่ประกอบอาชีพนี้ แบ่งออกตามกลุ่มพืช จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ข้าว ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ เกษตรที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จะมีรายได้มากที่สุด และอาชีพนอกภาคเกษตร อาชีพค้าขาย รับจ้าง ประมง การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ตำบลคลองโยง มีพื้นที่ทั้งหมด 19,768 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 15,811 ไร่ ครัวเรือนเกษตรกร 596 ครัวเรือน (ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคลองโยง, 2556) เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ดังนี้ เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 26 เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองและเช่าเพิ่ม ร้อยละ 14 เกษตรกรที่มีที่ดินต้องเช่าทั้งหมด ร้อยละ 60 ลักษณะพิเศษของตำบลคลองโยง คือ เป็นพื้นที่โดนดชุมชน ครอบครัวหมู่ที่ 1,5,8 พื้นที่ประมาณ 1,400 ไร่ การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่ม มีกลุ่มต่างๆ แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่มของตำบลคลองโยง

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	เงินทุนหมุนเวียน (บาท)
1.	กลุ่มวิสาหกิจผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษหมู่ที่ 1	-	-
2.	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตกะปิกุ้งนาหมู่ที่ 1	-	-
3.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหมู่ที่ 4	-	-
4.	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนออมทรัพย์หมู่ที่ 8	-	-
5.	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน)	-	-
6.	กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัวในพระราชูปถัมภ์	30	-

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	เงินทุนหมุนเวียน (บาท)
7	กลุ่มพัฒนากล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการส่งออก 2 กลุ่ม	30	-
8	กลุ่มยุทธศาสตร์โรงเรียนวัดมะเกลือพัฒนาหมู่ที่ 4	-	-
9	กลุ่มยุทธศาสตร์โรงเรียนบุญยศรีสวัสดิ์หมู่ที่ 6	-	-
10	กลุ่มยุทธศาสตร์โรงเรียนบ้านคลองสว่างอารมณ์หมู่ที่ 8	-	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม (2555)

ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตำบลคลองโยงเป็นตำบลที่เก่าแก่ เป็นคลองที่ใช้เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างจังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพฯ ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ติดต่ออำเภอนครชัยศรี และจังหวัดสุพรรณบุรีในลุ่มแม่น้ำท่าจีน คลองโยงเป็นคลองธรรมชาติที่มีใช้กันมานาน โดยใช้เป็นเส้นทางวัดไปนมัสการนครปฐมเจดีย์ ตั้งแต่สมัยราชกาลที่ 3 ดังปรากฏในหนังสือนิราศสุพรรณบุรี และนิราศบทประชมของสุนทรภู่ในปี พ.ศ.2382, 2385 ในช่วงเวลาในอดีตดังกล่าวคือประมาณ พ.ศ. 2385 ในตำบลคลองโยงมีชุมชนอยู่เป็นกลุ่ม 2 ชุมชนคือชุมชนคลองโยง (อยู่ริมคลองโยง) และชุมชนวัดมะเกลือตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของชุมชนคลองโยง มาประมาณ 5 กม. มีสภาพที่ดินค่อนข้างดอน ในอดีตวิถีชีวิตของประชาชนจะอยู่อย่างเรียบง่าย คือ ทำนาปีละ 2 ครั้ง และที่ดอน ตามโคก, จอมปลวกก็จะใช้อาศัยปลูกผัก, ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไว้ใช้ในครัวเรือนใช้แรงงานคนและสัตว์ในการเกษตร และขนส่งโดยใช้เรือเป็นพาหนะ เหตุที่ได้ชื่อว่า “คลองโยง” สืบเนื่องมาจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนั้นต้องอาศัยลำคลองเป็นเส้นทางในการสัญจรไปมา เพราะในอดีตนั้นการคมนาคมยังไม่สะดวกเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้นในการสัญจรไปมาต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะ ซึ่งพวกพ่อค้าได้ใช้เรือที่โยงติดกันหลายๆ ลำในการขนส่งสินค้า ดังนั้นชาวบ้านจึงพากันเรียกตำบลนี้ว่า “ตำบลคลองโยง” (ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคลองโยง, 2556)

3. ตำบลมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ เป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ของที่ว่าการอำเภอพุทธรักษา แบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านศาลา นกกระจอก หมู่ที่ 2 บ้านคลองมหาสวัสดิ์ หมู่ที่ 3 บ้านศาลาดิน และหมู่ที่ 4 บ้านคลองโยง โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ (อบต.) รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 8,106 ไร่ หรือ 12.97 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดตำบลลานตากฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม

ทิศใต้ ติดตำบลหอมเกร็ด อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ตำบลทรงคนอง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม และตำบลบางเตย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดตำบลศาลายา อำเภอพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันตก ติด ตำบลลานตากฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตำบลจรัญราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และตำบลไทยवास อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ตำบลมหาสวัสดิ์ มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีความลาดเทเล็กน้อย และมีน้ำท่วมขังเป็นบางฤดู โดยมี

ลำคลองธรรมชาติ และคลองขุด หลายคลองด้วยกันในตำบลมหาสวัสดิ์ อยู่ในเขตชลประทาน โดยมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ เป็นผู้ดูแล มีการคมนาคมและขนส่ง 2 ทางคือ การคมนาคมทางบก ตำบลมหาสวัสดิ์ มีทั้งถนนลาดยาง และถนนลูกรัง ซึ่งสามารถใช้สัญจรไปมาได้ตลอดทั้งปี และทั่วถึงทุกหมู่บ้านในตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมีถนนสายที่สำคัญดังนี้ ถนนสายพุทธมณฑล-นครชัยศรี ถนนสายวัดเทพนิมิต-ลานตากฟ้า ถนนสายลานตากฟ้า-มหาสวัสดิ์ ถนนสายเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ และถนนเลียบบทางรถไฟสถานีวัดสุวรรณาราม-มหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ มีทางรถไฟผ่าน ซึ่งเป็นเส้นทางเดินรถไฟระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดในภาคใต้ โดยมีสถานีหยุดรถไฟในเขตตำบลมหาสวัสดิ์ 1 สถานี คือ สถานีรถไฟ บ้านคลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งประชาชนสามารถใช้รถไฟในการเดินทางได้ การคมนาคมทางน้ำ ตำบลมหาสวัสดิ์ มีลำคลองต่างๆ ซึ่งสามารถใช้สัญจรไปมาได้ตลอดทั้งปี โดยมีลำคลองที่สำคัญ ดังนี้ คลองมหาสวัสดิ์ คลองโยง คลองกำนันขาว คลองปฏิรูป 1 และ 2

จำนวนประชากรและครัวเรือน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 8,543 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ ประมาณ 658.67 คน/ตารางกิโลเมตร แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือน

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน	จำนวนเกษตรกร
		ชาย	หญิง	รวม		
1	ศาลา นกระจอก	1,110	1,206	2,316	894	66
2	คลองมหาสวัสดิ์	398	459	857	218	76
3	ศาลาดิน	731	921	1,652	909	58
4	คลองโยง	1,764	1,954	3,718	1,677	75
รวม		4,003	4,540	8,543	3,698	275

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอพุทธมณฑล (ณ วันที่ 1 เมษายน 2556)

พันธุ์พืชที่ปลูก และพืชเศรษฐกิจ (สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม, 2555)

- ข้าว เป็นพืชที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดในตำบล โดยเกษตรกรนิยมทำนาหว่านน้ำตม พันธุ์ที่นิยมใช้กันคือ พืชญโลก 2 สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 3 ขาวปทุม ปทุมธานี 80 กข. 41, กข. 29
- มะม่วง เกษตรกรมีการเพาะปลูก ทั้งที่เป็นสวนและตามคันล้อมหรือตามบริเวณบ้านโดยปลูกได้ตลอดปี พันธุ์ที่นิยมใช้กันคือ มะม่วงเขียวเสวย น้ำดอกไม้สน น้ำดอกไม้ เขียวมรกต มั่นเดือนแก้ว โชคอนันต์
- มะพร้าว เกษตรกรมีการเพาะปลูก ทั้งที่เป็นสวนและตามคันล้อมหรือตามบริเวณบ้านโดยปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกมะพร้าวน้ำหอม มะพร้าวอ่อน เพื่อบริโภค
- ส้มโอ เกษตรกรมีการเพาะปลูกแบบเป็นสวน โดยยกร่องปลูก สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี นิยมปลูกพันธุ์ทองดี ขาวพวง ขาวน้ำผึ้ง ตลาดมีความต้องการสูง ราคาดี

5. ชนุน เกษตรกรจะปลูกแบบเป็นส่วน โดยยกร่องปลูก มีบางส่วนปลูกตามคันล่อม นิยมปลูกพันธุ์ เหลืองบางเตย

6. บัว เกษตรกรมีการเพาะปลูก โดยการเตรียมแปลงปลูกคล้ายการทำนาปลูกข้าว โดยให้เหง้าหรือ ไหลปักดำในแปลง พันธุ์ ที่นิยมใช้กันคือ พันธุ์ฉัตรขาว หรือ ฉัตรเขียว ฉัตรแดง

7. กุยช่าย เป็นพืชผักที่เกษตรกรปลูกเป็นสองส่วน ปลูกครั้งหนึ่งอยู่ได้หลายปี คือ ประมาณ 4-5 ปี ขึ้นอยู่กับการดูแลรักษา การปลูกกุยช่ายปลูกครั้งหนึ่งสามารถเก็บผลผลิตได้ 3 ลักษณะ คือเก็บดอก ตัดต้นสีเขียว คลอบ และตัดต้นสีขาว พันธุ์ที่นิยมปลูก คือพันธุ์หัวปลาทอด

8. ผักกระเฉด เกษตรกรมีการเพาะปลูกในแปลงนา โดยใช้ยอดผักกระเฉด ในการปักดำ

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ดังนี้ อาชีพรับจ้าง ประมาณร้อยละ 50 รองลงมาเป็นอาชีพทำการเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 40 และอาชีพค้าขาย ประมาณร้อยละ 10 เกษตรกรมีการถือครองที่ดิน เพื่อการเกษตร ดังนี้ มีที่ดินเป็นของตนเอง ประมาณร้อยละ 10 มีที่ดินเป็นของตนเองและต้องเช่าเพิ่ม ประมาณร้อยละ 20 ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และต้องเช่าที่ดินทำกิน ประมาณร้อยละ 70 การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่ม ตำบลมหาสวัสดิ์ มีกลุ่มต่างๆ แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่มของตำบลมหาสวัสดิ์

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	เงินทุนหมุนเวียน (บาท)
1.	สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน หมู่ที่ 2	208	1,000,000
2.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมหาสวัสดิ์	31	200,000
3.	กลุ่มอาชีพการเกษตรตำบลมหาสวัสดิ์ (กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร)	70	-
4.	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเพาะเห็ด	6	-
5.	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1	71	-
6.	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 2	94	-
7.	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 3	67	-
8.	กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 4	98	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (2555)

ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตำบลมหาสวัสดิ์ ประชากรที่มาตั้งถิ่นฐาน ตั้งแต่แรกนั้น จะมีทั้งคนไทยและคนจีน มาอยู่หลังการขุดคลองมหาสวัสดิ์ โดยประชาชนจะตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ตามสองฝั่งลำคลอง ในปัจจุบันรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง โดยไปตั้งบ้านเรือนอยู่ริมนถนน ตำบลมหาสวัสดิ์ ประชากรส่วนใหญ่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ไว้ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การทำบุญ ฟังเทศน์ รักษาศีลที่วัดในวันพระ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ แต่ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างก็จางหายไป เช่น การทำขวัญข้าว การลงแขก ช่วยเหลือกันในการเก็บเกี่ยวข้าว ในตำบลไม่มีวัด แต่ประชากรก็ประกอบ

กิจกรรมทางด้านศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังเทศน์ ที่วัดใกล้บ้าน เช่น วัดสุวรรณาราม วัดมหาสวัสดิ์ วัดลานตากฟ้า วัดจิวราย

3.2 ความต้องการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำ สามารถนำเสนอได้ดังนี้ ตำบลศาลายา ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากภัยธรรมชาติรบกวนทำให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ ไม่คุ้มการลงทุน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ยาเสพติด น้ำท่วม โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด การรวมกลุ่มยังขาดความร่วมมือ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ตำบลคลองโยง ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำ ผลตอบแทนไม่คุ้มกับการลงทุน โรค แมลงศัตรูพืช ควันไฟจากการเผาฟางข้าว และตำบลมหาสวัสดิ์ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการผลิตข้าว ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง และแรงงานภาคเกษตรลดลง ปัญหาภัยธรรมชาติ (เกิดมหาอุทกภัย ปี 2554 น้ำท่วม ลมแรงในเดือนเมษายน ทำให้ข้าวล้มก่อนเก็บเกี่ยว โรคแมลง ข้าววัชพืช เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล) จากสภาพปัญหาทั้ง 3 ตำบล จึงอาจสรุปได้ว่าปัญหาร่วมกัน คือ ปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำ ปัญหาผลผลิตต่ำเนื่องจากภัยธรรมชาติ โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ราคาปัจจัยการผลิตที่สูง ทำให้ผลตอบแทนไม่คุ้มกับการลงทุน การส่งเสริมการรวมกลุ่มชาดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากคนในชุมชน

2. ศักยภาพของชุมชน .ในเขตพื้นที่ตำบลศาลายา มีแหล่งน้ำสมบูรณ์ มีการคมนาคมสะดวก เกษตรกรสามารถผลิตพืชได้หลากหลายชนิด สภาพภูมิประเทศเหมาะสม อยู่ใกล้ตลาดจำหน่ายผลผลิต เช่นเดียวกับตำบลคลองโยง พบว่า มีการคมนาคมสะดวก เกษตรกรสามารถผลิตข้าว ผลไม้ พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ เป็นพื้นที่เขตปริมณฑลกับ กทม. และตำบลมหาสวัสดิ์ พบว่า มีแหล่งน้ำสมบูรณ์ การคมนาคมสะดวก เกษตรกรสามารถผลิตพืชได้หลากหลายชนิด สภาพภูมิประเทศเหมาะสม อยู่ใกล้ตลาดจำหน่ายผลผลิต ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อำเภอพุทธมณฑลมีศักยภาพในการพัฒนาระดับมาก เนื่องจากมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น แหล่งน้ำสมบูรณ์ ดินมีความอุดมสมบูรณ์สามารถเพาะปลูกพืชได้หลายชนิด การคมนาคมสะดวก มีตลาดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรหลายแห่ง เป็นต้น

3. ความต้องการ ตำบลศาลายา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ต้องการขายผลผลิตให้ได้ราคาดี ปัจจัยการผลิตราคาถูกลง ชุมชนเข้มแข็ง มีเศรษฐกิจดี มีการผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษ พัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน, ตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน และมีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร เช่นเดียวกับตำบลคลองโยง พบว่า ต้องการให้ชุมชนมีเครื่องพรวนดินให้บริการสมาชิกในราคาถูกลง ต้องการให้เศรษฐกิจของสมาชิกในชุมชนดี พันภาวะเป็นหนี้สิน อยากให้ชุมชนเข้มแข็ง มีเศรษฐกิจดี อยากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการปรับปรุงคุณภาพข้าว การบริหารจัดการตั้งกลุ่มกองทุน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย การแปรรูปผลผลิต และตำบลมหาสวัสดิ์ พบว่า ต้องการได้รับการฟื้นฟูอาชีพ สิ่งแวดล้อม ชุมชน หลังน้ำลดจากมหาอุทกภัย ปี 2554 ต้องการให้ส่งเสริมเป็นชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมหมู่บ้าน

ดังนั้น จึงสรุปภาพรวมแต่ละตำบล ได้ดังนี้ ตำบลศาลายา พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และมีอาชีพทำนาเป็นหลัก โดยทำข้าวนาปี และนาปรัง และยังมีอาชีพอื่นๆ คือ ทำสวนผลไม้ ปลูกผักซึ่ง

เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จพอสมควร และยังมีเกษตรกรอยู่จำนวนหนึ่ง ที่มีปัญหาในด้านการเพาะปลูกพืช และเทคโนโลยีการเกษตร ปัจจุบันเกษตรกรเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิต โดยนำสารชีวภาพ มาใช้ในแปลง เพื่อเป็นการลดต้นทุน แต่ยังมีจำนวนน้อย เช่นเดียวกับตำบลคลองโยง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเน้นไปทางด้านการทำงานซ้ำๆ หรือทำการเกษตรหลายอย่าง คือ ทั้งสวน และอื่นๆ ปัจจุบันเกษตรกรเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิต โดยนำสารชีวภาพ มาใช้ในนาข้าว เพื่อเป็นการลดต้นทุน เริ่มมีมากขึ้น ตามลำดับ เกษตรกรจะให้ความสำคัญเรื่องการทำนา การปลูกไม้ผล ผักสวนครัว ฉะนั้นทางเลือกที่จะพัฒนาเกษตรกรควรจะเป็นการส่งเสริมการใช้ที่ดิน การเพิ่มผลผลิตแลควรส่งเสริมการผลิตในเรื่องคุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐาน และตำบลมหาสวัสดิ์ พบว่า มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตและตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร ส่งเสริมด้านการวางแผนการผลิตพืชให้สอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน

3.3 แนวทางในการวางแผนและพัฒนากิจการบริการวิชาการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ตามความต้องการของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

จากผลการศึกษาในข้อ 3.1 และ 3.2 สามารถนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางเพื่อการวางแผนและพัฒนาโครงการบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่สอดคล้องตามความต้องการของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้ดังนี้

1. **รายบุคคล** พบว่า ต้องการให้นักวิชาการ มาลงพื้นที่ศึกษา และให้ความรู้เฉพาะกรณีไป รวมทั้งมีผลงานวิจัยเพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการของชุมชน เช่น ความรู้วิชาการด้านการพัฒนาอาชีพ และพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ แนวทางหาตลาดรองรับสินค้า การแปรรูปผลผลิต การแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำ สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและพัฒนาตลาดชุมชน แก้ปัญหาพ่อค้าคนกลาง การพัฒนากิจกรรมให้แก่เยาวชนอย่างหลากหลาย และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

2. **รายกลุ่ม/องค์กรชุมชน** จำแนกเป็นดังนี้ กลุ่มผู้สูงอายุ ต้องการมีรายได้เป็นของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานมากเกินไป โดยต้องการให้มหาวิทยาลัยช่วยฝึกอบรมในลักษณะการใช้ฝีมือผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำออกจำหน่าย เพื่อให้มีรายได้เป็นของตนเอง กลุ่มครอบครัว เยาวชน ต้องการให้ช่วยแก้ปัญหาการใช้เวลาว่างของเยาวชน การเพิ่มความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางการตลาดต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ ในภาพรวมต้องการพัฒนา เสริมความรู้วิชาการด้านการพัฒนาอาชีพหลักและอาชีพเสริม และกลุ่มผู้นำชุมชน ต้องการความรู้ด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม การเลือกตั้ง สุขภาพอนามัย การจัดการ ต้องการให้คืนความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชน และการจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน

4. สรุปผลผลการวิจัย

อำเภอพุทธมณฑล แบ่งการปกครองท้องที่ เป็น 3 ตำบล 18 หมู่บ้าน ตำบลศาลายา 6 หมู่บ้าน ตำบลคลองโยง 8 หมู่บ้าน ตำบลมหาสวัสดิ์ 4 หมู่บ้าน มีการปกครองส่วนท้องถิ่น 2 รูปแบบคือเทศบาล 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง อาชีพที่สำคัญคือ การเกษตร ได้แก่ การทำนาข้าว แปลงผัก สวนผลไม้ และสวนไม้ดอก โดยเฉพาะกล้วยไม้ตัดดอก รั้วข้างในโรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทห้างร้าน ค้าขาย

จุดแข็งและโอกาสของอำเภอพุทธมณฑล ได้แก่ มีที่ตั้งติดต่อกับกรุงเทพมหานคร เป็นที่ตั้งของพุทธมณฑล เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา เป็นที่ตั้งสถานที่ราชการจากส่วนกลาง และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงธรรมชาติ คือคลองมหาสวัสดิ์ และสวนผลไม้ นาบัว ซึ่งเป็นวิถีชีวิตอาชีพของประชาชน

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่ การพัฒนาสาธารณูปโภคไม่ทันต่อความเจริญเติบโตของเมือง สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เกิดปัญหาน้ำท่วมได้ง่าย การอพยพถิ่นฐานของประชากรเมืองเข้าสู่ชนบท และประชากรแฝง

ศักยภาพและโอกาสของอำเภอ ได้แก่ ศักยภาพทางการเกษตรของอำเภอมืออยู่สูง เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกเหมาะสมมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมที่จะพัฒนาทางด้านการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป็นอำเภอที่มีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง และทุกระดับ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยนานาชาติ ฯลฯ นับเป็นโอกาสที่จะสามารถเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาที่สำคัญ ลักษณะที่ตั้งของอำเภอ อยู่ในเขตปริมณฑล พื้นที่ติดกับเขตกรุงเทพมหานคร เหมาะสมที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวด้านพื้นที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยว และการพาณิชย์กรรม สถาบันราชการ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หลายหน่วยงาน เอื้ออำนวยต่อการเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชน และพัฒนาอาชีพของเกษตรกร และผลผลิตด้านการเกษตรมีเป็นจำนวนมาก เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมเพื่อการแปรรูปผลผลิต

สภาพปัญหา พบว่า ทุกตำบลส่วนใหญ่ประสบปัญหาหาค่าผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากภัยธรรมชาติรบกวนทำให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ ไม่คุ้มการลงทุน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ยาเสพติด น้ำท่วม โรค และแมลงศัตรูพืชระบาด การรวมกลุ่มยังขาดความร่วมมือ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง

ความต้องการ พบว่า ต้องการขายผลผลิตให้ได้ราคาดี ปัจจัยการผลิตราคาถูก ชุมชนเข้มแข็ง มีเศรษฐกิจดี มีการผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษ พัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน, ตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน และมีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

แนวทางเพื่อการวางแผนและพัฒนาโครงการบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่สอดคล้องตามความต้องการของชุมชนในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม รายบุคคล พบว่า ต้องการให้นักวิชาการ มาลงพื้นที่ศึกษา และให้ความรู้เฉพาะกรณีไป รวมทั้งมีผลงานวิจัยเพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการของชุมชน เช่น ความรู้วิชาการด้านการพัฒนาอาชีพ และพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ แนวทางหาตลาดรองรับสินค้า การแปรรูปผลผลิต การแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำ สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและพัฒนาตลาดชุมชน แก้ปัญหาพ่อค้าคนกลาง การพัฒนากิจกรรมให้แก่เยาวชนอย่างหลากหลาย และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุ ต้องการมีรายได้เป็นของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานมากเกินไป โดยต้องการให้มหาวิทยาลัยช่วยฝึกอบรมในลักษณะการใช้ฝีมือผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำออกจำหน่าย เพื่อให้มีรายได้เป็นของตนเอง กลุ่มครอบครัว เยาวชน ต้องการให้ช่วยแก้ปัญหาการใช้เวลาว่างของเยาวชน การเพิ่มความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางตลาดต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ ในภาพรวมต้องการพัฒนา เสริมความรู้วิชาการด้านการพัฒนาอาชีพหลักและอาชีพเสริม และกลุ่มผู้นำชุมชน ต้องการความรู้ด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม การเลือกตั้ง สุขภาพอนามัย การจัดการ ต้องการให้คืนความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชน และการจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ควรเพิ่มเติมการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลรายครัวเรือนประกอบ และควรเพิ่มเติมการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เป็นการเพิ่มเครือข่ายในการให้บริการทางวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความต้องการรับบริการวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชนให้ครอบคลุมทั้งเขตจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการจัดโครงการบริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี และควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารเชิงพื้นที่

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากเงินงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

6. เอกสารอ้างอิง

ประพิศ โบราณมูล. 2547. **ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัย**

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาเขตร้อยเอ็ด. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พิรศักดิ์ เสรีกุล, ชูชีพ เขียวอุบล และจงรักษ์ สมใจ. 2551. **การสำรวจเชิงวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนใน**

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มจังหวัดปราจีนบุรี นครนายกและสระแก้ว.

วทีนา จันทน์นวล. 2546. **การประเมินการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนของสำนักส่งเสริมและ**

การศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.

สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. 2555. **ข้อมูลอำเภอพุทธมณฑล.** สำนักงานเกษตรอำเภอ

พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม.

วทีนา จันทน์นวล. 2546. **การประเมินการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนของสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง**

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.

สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. 2555. **ข้อมูลอำเภอพุทธมณฑล.** สำนักงานเกษตรอำเภอ

พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม.